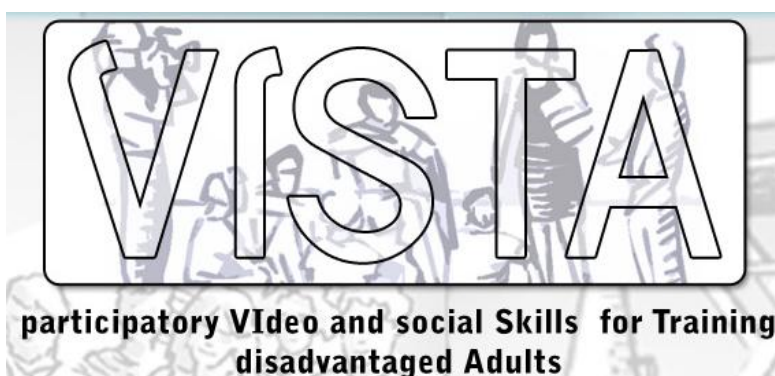

Co-funded by
the Lifelong Learning
Programme
of the European Union

Video kūrimo kartu ir kitų panašių metodų naudojimas Lietuvoje

Nacionalinė ataskaita

VISTA - participatory Video and social Skills for Training disadvantaged Adults
Projekto n. 517865-LLP-1-2011-1-IT-GRUNDTVIG-GMP
Sutarties n. 2011-3304/001-001

Šis projektas finansuojamas remiant Europos Komisijai.

Šis leidinys atspindi tik autoriaus požiūrį, todėl Komisija negali būti laikoma atsakinga už bet kokį jame pateikiamos informacijos naudojimą.

Santrauka

Ši ataskaita pristato plačiausiai naudojamus būdus ir patirtis naudojant video ir dalyvavimo kuriant metodus švietimo, integracijos ir grupės vienijimo tikslams Lietuvoje. Ataskaitos tikslas yra nurodyti dabartinę situaciją, aktualią video kūrimo kartu projektui, kuris bus vykdomas Vilniuje, 2012 metų antrame semestre. Deja, video kūrimo kartu metodika Lietuvoje dar nebuvo taikyta ir dėl to negali būti analizuojama detalai dėl informacijos ir patirties trūkumo.

Dėl šios priežasties, ataskaitoje identifikuojamos, nagrinėjamos ir įvertinamos kitos panašios metodikos: video terapija, filmų terapija, psichodrama ir pasakojimo terapija. Be šių metodikų, taip pat aptariama šviečiamoji televizija jaunimui ir suaugusiesiems, bei dokumentinis filmas apie čigonų bendruomenės mažumos diskriminaciją Lietuvoje.

Šių metodų aptarimo tikslas yra pagrindinių iššūkių ir mokymosi tikslų identifikavimas, kuris vėliau gali būti pritaikomas video kūrimo kartu projekte. Tai, ką galima išmokti iš įvairių metodų visumos, ir video, ir dalyvavimo kartu, net kai taikoma atskirai, gali atnešti itin pozityvių rezultatų. Todėl galima teigti, kad juos sujungus, video kūrimo kartu projektas gali būti net sėkmingesnis.

Metodai ir patirtys, realizuotos Lietuvoje

Video terapija

Šiuo metu Lietuvoje tik viena klinika naudoja šį metodą, jo praktikantai buvo apklausti apie savo darbą, rezultatus ir pacientų nuomonę. Privati klinika Mirameda, kurios būstinė yra sostinėje, turi darbuotojų ir Vilniuje, ir Kaune. Mirameda specializuojasi medicininėse ir profilaktikos paslaugose.

Šiuo metu du terapeutai naudoja video terapijos metodą savo darbe. Jie yra psichiatrė G. Nauduzienė, dirbanti Vilniuje, ir psichologas L. Demjanovas, dirbantis ne tik Kaune, bet ir keliuose kituose regionuose. Abu terapeutai mielai sutiko pasidalinti savo darbo patirtimi, o jų interviu rezultatai pateikti šioje ataskaitoje.

Video terapijos metodas dažniausiai taikomas žmonėms, kenčiantiems nuo įvairių priklausomybių, dažniausiai - nuo narkotikų ar alkoholio. Šis metodas yra labai naujas Lietuvoje, kas yra akivaizdu, mat tik viena klinika šalyje taiko šį metodą. Miramedos praktika yra daugiausiai paremta studijomis ir tyrimais, atliktais Rusijoje, daugiausia Sankt Peterburge, kur ši metodologija sėkmingai taikoma ilgesnį laiką. Pati metodologija yra paremta sąžmonės suvokiamais stimulais.

Video terapija nepakeičia įprasto paciento darbo su terapeutu, bet jam padeda. Pacientas žiūri video (seriją abstrakčių vaizdų), iki valandos trukmės filmą, kuriame gausu sąžmoninių stimulų. Video žiūrėjimas visada yra individualus, ir po to pratęsiamas terapeutine sesija su psichiatru ar psichologu. Video naudojimas visada yra pritaikomas pagal asmeninius poreikius, ir niekada neįtraukia grupinio darbo, nes kiekvieno žmogaus problema yra specifiška.

Filmų terapija

Filmų terapija yra dar vienas metodas, kurį Lietuvoje taiko keli psichologai, psichiatrai ir socialiniai darbuotojai. Nors šis metodas yra gana naujas ir dar nenaudojamas plačiai, tačiau jis sparčiai populiarėja, nes sujungia tai, kas paprastai yra suvokiama kaip pramoga - kinas - ir terapiją. Šio metodo universalumas taip pat prisideda prie jo populiarėjimo. Filmų terapija galima taikyti dirbant su skirtingo amžiaus, socialinio statuso ir išsilavinimo žmonių grupėmis ir taip pat grupei atskleisti plataus spektro problemas. Metodas dažniau naudojamas grupėse, o ne individualiai dėl vėliau sekančios diskusijos svarbos ir vertės, tačiau metodą galima ypač efektyviai taikyti ir dirbant individualiai.

Filmų terapijoje video (dažniausiai pilnametražis filmas) parodomas grupei žmonių ar vienam žmogui, ir po to seka tam tikri pratimai ar diskusijos. Filmą parenkamas pagal problemas, kurios jame nagrinėjamos ir yra svarbios grupei ar individui, turint omenyje, kad žiūrovai turi turėti galimybę susitapatinti su veikėjais ir situacija. Terapijos tikslas yra padrašinti žiūrovus pasižiūrėti į situaciją iš šono, susitapatinti su ja, ir, tam tikrais atvejais, rasti sprendimą.

Po filmo peržiūros galimi keli tęsiniai. Peržiūrą gali sekti grupinė diskusija, stebima eksperto. Filmą gali būti rodomas iki galo, o žiūrovai prašomi pakomentuoti pabaigą. Taip pat filmas gali būti nutrauktas iš anksto parinktu momentu, o žiūrovai tada kviečiami paspėlioti apie galimą filmo pabaigą, pasiūlyti jos variantus ir sprendimus, patarti filmo veikėjams, kaip išspręsti situaciją. Tokiais atvejais, kai diskusija neįmanoma (trūksta laiko, per daug žiūrovų ar pan.), diskusiją gali pakeisti kitokia veikla. Pavyzdžiui, pradinės mokyklos moksleivių grupė po filmo peržiūros gali būti paprašyta išreikšti savo nuomonę apie filmo pabaigą, ar pasiūlyti alternatyvią pabaigą, ją nupiešdami eksperto iš anksto duotais įrankiais. Toks darbas (kaip diskusija) vėliau įvertinamas eksperto.

Filmų terapija, nors ir kitoks, nei video kūrimui kartu metodas, yra vienas artimiausių video kūrimui kartu metodų, naudojamų Lietuvoje. Per interviu, psichologas L. Demjanovas pasiūlė filmų terapiją derinti su video kūrimo kartu metodu projekte, pavyzdžiui, pridėti keletą dokumentinių ar pilnametražių filmų, kurių nagrinėjamos temos būtų artimos bendruomenei, pavyzdžiui, išskeldinimas iš gyvenamosios vietos, segregacija, diskriminacija, integracija, ar skirtingų bendruomenių sėkmingas sugyvenimas. Pasak jo, šių dviejų metodų naudojimas kartu galėtų pagerinti kiekvieno iš jų individualius rezultatus ir duoti ryškų bendrą rezultatą.

Psichodrama

Psichodrama, kaip ir kiti ataskaitoje aprašyti metodai, yra gana nauja metodika, praktikuojama Lietuvoje. Psichodramos praktikantai Lietuvoje yra susivieniję į bendriją, įkurtą 1999 metais. Nuo 2002 metų, Lietuvos Psichodramos Asociacija yra Berlyne įsikūrusio Europos Psichodramos Instituto narė. 2009 metų rugsėjo 10 - 13 dienomis Europos Psichodramos Institutas surengė savo tarptautinį kongresą Vilniuje.

Psichodramos asociacijos Lietuvoje veikla daugiausiai yra šviečiamoji ir orientuota į mokymą. Jie siekia pristatyti psichodramos metodus jais susidomėjusiems žmonėms, kurie pagrindinius principus galėtų pritaikyti savo asmeninėje veikloje.

Šiuo metu Lietuvos Psichodramos Asociacijoje yra devyni sertifikuoti specialistai. Be jų, yra platus ratas žmonių, kurie mokėsi apie psichodramą. Nuo 2005 metų, Asociacija organizuoja ir rengia kursus, prižiūrimus patyrusių specialistų.

Psichodrama Lietuvoje dažniausiai taikoma švietimo srityje, tačiau yra ir individualių psichologų, kurie taiko ją terapijai. Vis dėlto, psichodrama dažniau naudojama kaip vienas metodas iš daugelio psichodinaminėje psichoterapijoje.

2010 metais Psichodramos projektas buvo įvykdytas Vilniuje esančioje romų gyvenvietėje.

Dalyvių grupė buvo sudaryta iš socialinių darbuotojų, romų iš gyvenvietės ir NGO darbuotojų. Ši patirtis gali būti labai naudinga kitiems projektams, naudojantiems kūrybišką grupinį dalyvavimą, pavyzdžiui, video kūrimo kartu projekte, todėl buvo nuspręsta apklausti du Psichodramos projekto dalyvius. Jų interviu bus prieinamas greitai po ataskaitos.

Pasakojimo terapija

Pasakojimo terapija yra dar vienas metodas, naudojamas kelių psichologų Lietuvoje, ir į jį tyrėjo dėmesį video kūrimo kartu projekto kontekste, atkreipė vienas iš psichologų per interviu.

Metodas naudojamas žmonių grupėms ir gali būti pritaikomas plačiam spektrui problemų. Ekspertas pradeda pasakoti istoriją pats, ar padrąsina vieną iš dalyvių. Sakinys po sakinio padedama pasakoti istorija, pratęsiama vis kito dalyvio iš anksto nustatyta tvarka. Istorijos pasakojimo procesas stebimas ir prižiūrimas eksperto ir po jo seka diskusija.

Per diskusiją, ne tik ekspertas, bet ir patys dalyviai gali analizuoti savo ir kitų indėlį, kas tarnauja ne tik kaip pratimas empatijai, komandiniam darbui ir kitiems pojūčiams skatinti, bet taip pat leidžia dalyviams imtis iniciatyvos.

Kaip ir kiti aprašyti metodai, ši terapija gali atrodyti tolima video kūrimui kartu, tačiau tam tikri jo elementai, kaip grupinė diskusija, gali sėkmingai būti įtraukti į projektą. Vienas iš elementų galėtų būti grupės dalyvių vienas kito komentavimas. Grupės nariams ėmusis tokio vaidmens, ekspertas atliktų stebėtojo - moderatoriaus vaidmenį.

Šviečiamosios televizijos rolė socialinio identiteto ir socialinės vienybės ugdyme

Edukacinės televizijos programos jaunimui

Kadangi Lietuvos televizijos rinka yra gana maža, neegzistuoja joks atskiras edukacinis kanalas. Tačiau Lietuvos nacionalinės televizijos kanalas LTV transliuoja laidą „Lietuvos tūkstantmečio vaikai“. Programa rodoma 18.45 penktadieniais nuo 2008 metų. Lietuvos nacionalinis kanalas (kaip ir daugelis kanalų) rodomas ir yra pasiekiamas visoje šalyje.

Laidoje moksleivių balsas išgirstamas per televiziją, ir to tikslas yra patraukti panašaus amžiaus moksleivius domėtis neformaliu ugdymu. Programoje klasė iš bet kurio Lietuvos miesto, miestelio ar kaimo pakviečiama į studiją diskutuoti apie tam tikrą problemą. Moksleiviai skatinami dalintis savo nuomone ir požiūriu ir aktyviai diskutuoti tarpusavyje ir su vedėju.

Dalyvių skirtumai itin prisideda prie programos originalumo. Kadangi dalyvauti kviečiami moksleiviai iš skirtingų regionų ir skirtingų socialinių sluoksnių, visų moksleivių „fonas“ yra skirtingas. Dar daugiau: kadangi paprastai pakviečiama visa klasė, laida gali būti aktuali plačiai auditorijai. Bet kurioje klasėje galima rasti skirtingų vaikų ir skirtingų elgesio modelių: darbštus mokinys, tinginys, drovuolis, triukšmadarys ir panašiai. Visų vaikų įtraukimas ir intelektualinio elito neatskyrimas skatina socialinę vienybę.

Programos puslapis: www.tukstantmeciovaikai.lt

Edukacinės televizijos programos suaugusiesiems

Grynos specifinės edukacinės programos suaugusiesiems nėra, tačiau, kaip ir daugelyje kitų šalių, egzistuoja ne viena laida su edukaciniais elementais įvairiomis temomis. Šių laidų detalai šioje ataskaitoje nuspręsta neaptarti, nes šių programų spektras yra ypač platus ir nebūtų specifiškas Lietuvai.

Dokumentikos

Nors filmų kūrimas nacionalinių mažumų tema ir ypatingai apie romų bendruomenę yra ne itin aktyvus dėl šalies dydžio ir biudžeto ribų, keli filmai apie šias problemas sugebėjo patraukti publikos dėmesį.

Vienas iš šių filmų yra režisieriaus Audriaus Lelkaičio „Vilnius Ghetto 2009“, sukurtas su Europos Komisijos finansine parama per PROGRESS programą. Filmo tema - romų bendruomenė, gyvenanti Kirtimų tabore Vilniaus pietuose. Nors iš pradžių bendruomenė prieštaravo filmo kūrimui, kadangi nepasitikėjo žiniasklaida ir media po nesuskaičiuojamų neigiamų patirčių, tačiau po filmo peržiūros, nevyriausybinių romų organizacija „Čigonų laužas“ apdovanojo filmą specialiu dėkingumo sertifikatu.

Išvados

Kaip galima pastebėti ataskaitoje, video kūrimas kartu nebuvo praktikuojamas Lietuvoje, tačiau yra kitų metodų, iš kurių patirčių galima mokytis, ir tam tikrus aspektus pritaikyti.

Filmų terapijos, pasakojimų terapijos ir psichodramos elementai gali būti itin vertingai pritaikyti video kūrimo kartu projekte tam, kad sustiprintų išmoktas patirtis.

Per interviu ir neformalius pokalbius, atrasti keli vertingi kontaktai (daugiausia psichologai), kurie norėtų savo žiniomis pasidalinti per patį projektą, ir mes tikimės, kad tai atneš pridėtinės naudos.

ŠALTINIAI:

(1). Metodikos pavadinimas: Vaizdo Terapija

Projekto lyderio vardas: Leonijus Demjanovas, “Mirameda” psichologas

Santrauka		Tikslai		
Vaizdo Terapija yra nauja, prieš kelerius metus pasirodžiusi metodika Lietuvoje. Ši metodika yra naudojama dirbant su žalingomis priklausomybėmis, kaip alkoholis ir narkotikai, taip pat su psichologinėmis problemomis, pavyzdžiui, valgymo sutrikimais. Metodika įtraukia vaizdo peržiūras.		Vaizdo Terapija yra naudojama kombinacijoje su kitomis metodikomis, kad padėtų gydyti žalingas priklausomybes.		
Populiacija/socialinės kategorijos/neįgalumai	Metodika	Rezultatai	Institucinis kontekstas	Išvada
Metodika yra naudojama padėti pacientams atsikratyti priklausomybės.	Pacientas žiūri 50-60 minučių filmą, dažniausiai serija abstrakčių vaizdų, kurie specialiai sukurti įveikti priklausomybę. Metodika naudojama kartu su kitomis technikomis.	Metodika parodė gerus rezultatus ir yra naudojama kaip sveikintinas metodas diskusijoms ir kitoms gydymo formoms. Kadangi metodika buvo naudojama trumpą laiką kol kas neįmanoma įvertinti jos patvarumo.	“Mirameda” klientai dažniausiai noriai išbando vaizdo terapijos metodiką kadangi ji atrodo kaip pati patogiausia iš visų.	Vaizdo terapijos metodikos elementai nelabai suderinami su dalyvaujamoju vaizdo metodika, kadangi ši procedūra yra labai individuali. Tačiau ji naudinga tyrimams ir sulaukia gerų atsiliepimų iš publikos dėl vaizdo technologijų naudojimo.

SWOT ANALIZĖ: Faktorai skirti Vaizdo terapijos metodikos naudingumui įvertinti

Stiprybės	Silpnybės
<ul style="list-style-type: none"> - Metodika pasirodė labai stipri savo srityje	<ul style="list-style-type: none"> - Pagrindinė metodikos silpnybė yra, kad ji nesuderinama su projekto tikslu – dalyvaujamoju filmavimu
GALIMYBĖS	GRĖSMĖS
<ul style="list-style-type: none"> - Šios metodikos panaudojimas leidžia įgyti daug naudingų įžvalgų apie bendras žmonių reakcijas, kurias vėliau galima naudoti darbe arba asmeniniame gyvenime	<ul style="list-style-type: none"> - Dėl naujumo metodika gali būti priimta paciento kaip “magiškas vaistas” priklausomybei gydyti, tačiau iš tikrųjų tai tėra priemonė paskatinti pacientą dirbti su psichologu/psichiatru

ŠALTINIAI:

(1). Metodikos pavadinimas: Filmo Terapija

Projekto lyderio vardas: Leonijus Demjanovas, “Mirameda” psichologas

Santrauka		Tikslai		
Vaizdo Terapija yra nauja, prieš kelerius metus pasirodžiusi metodika Lietuvoje. Vaizdo terapija sėkmingai naudojama dirbant su individualiais, šeimomis ir didelėmis grupėmis, pavyzdžiui, mokinių klasės mokykloje.		Metodikos tikslas yra adresuoti specifinę problemą ar situaciją, leidžiant individui pamatyti ją „iš šalies“. Tai leidžia individui nutolti nuo problemos ir rasti kitą būdą jai išspręsti. Grupėse metodika taip pat leidžia kitaip pamatyti filmo roles.		
Populiacija/socialinės kategorijos/neįgalumai	Metodika	Rezultatai	Institucinis kontekstas	Išvada
Naudojama labai plačiame kontekste. Vaizdo terapija gali būti panaudota dirbant su verslo žmonėmis, profesionalais, studentais, šeimomis arba individualiais, taip pat su tautinėmis mažumomis.	Individui ar grupei žmonių yra pristatomas fikcijos arba dokumentinis filmas, kuris yra aktualus situacijai. Peržiūrą seka diskusija, kvietimas pakeisti pabaigą arba kitokia veikla.	Metodika pasirodė labai stipri savo srityje	Psichologas yra patenkintas šia metodika, kadangi ji gerina komandos kooperaciją ir pagyvina grupės dinamiką.	Metodika yra labai rekomenduojama psichologo kaip sveikintina veikla prieš dalyvaujamojo filmavimą.

SWOT ANALIZĖ: Faktorai skirti Filmo terapijos metodikos naudingumui įvertinti

Stiprybės	Silpnybės
<ul style="list-style-type: none"> - Metodika pasirodė labai stipri savo srityje - Puikiai tinka dirbti su grupėmis - Labai daug resursų (fikcija ir dokumentika), kuri gali būti panaudota projekte	<ul style="list-style-type: none"> - Papildomų elementų pridėjimas į projektą reikalautų daug resursų
GALIMYBĖS	GRĖSMĖS
<ul style="list-style-type: none"> - Metodika gali būti panaudota kaip nauja projekto dimensija padedanti suprasti kito žmogaus išgyvenimus, visuomenės roles ir grupės dinamiką	<ul style="list-style-type: none"> - Diskusiją po filmo gali tapti pernelyg individuali ir sunkiai suvaldoma, todėl reikalauja patyrusio moderatoriaus.

ŠALTINIAI:

(1). Metodikos pavadinimas: Istorijų pasakojimo terapija

Projekto lyderio vardas: Leonijus Demjanovas, “Mirameda” psichologas

Santrauka		Tikslai		
Ši metodika įtraukia grupę žmonių, o ne individus, ir gali būti adaptuota plačiai tikslinei publikai. Ją sudaro ilgos diskusijos/bendravimo pratimai, kur grupės dalyviai turi kontrolę.		Metodikos tikslas palengvinti grupės dinamika ir stimuliuoti konstruktyvų bendravimą grupėje.		
Populiacija/socialinės kategorijos/neįgalumai	Metodika	Rezultatai	Institucinis kontekstas	Išvada
Gali būti naudojama skirtinguose kontekstuose. Istorijų pasakojimo terapija yra naudojama darbui su profesionalais, studentais, šeimomis ir tautinėmis mažumomis.	Ekspertas pradeda arba įgalina dalyvį pradėti istoriją, kuri yra pasakojama sakiny po sakinio, tęsiama kitų dalyvių nustatyta tvarka. Visas procesas yra kontroliuojamas eksperto ir yra sekamas diskusijos.	Metodas efektyviai pradėjo bendravimą tarp dalyvių ir pagerino santykius bei supratingumą tarp jų.	Psichologas yra patenkintas šiuo metodu, kadangi jis įgalina sėkmingą komandinį darbą ir kooperaciją tarp individų kas pagerina santykius ir grupės dinamiką.	Metodika yra labai rekomenduojama psichologo kaip sveikintina veikla prieš dalyvaujantį filmavimą.

SWOT ANALIZĖ: Faktorai skirti Istorijų pasakojimo terapijos metodikos naudingumui įvertinti

Stiprybės	Silpnybės
<ul style="list-style-type: none"> - Metodika pasirodė labai stipri savo srityje - Puikiai tinka dirbti su grupėmis - Leidžia dalyviams būti pro-aktyviems ir apsiimti kontroliuojančios rolės diskusijoje	<ul style="list-style-type: none"> - Papildomų elementų pridėjimas į projektą reikalautų daug resursų
GALIMYBĖS	GRĖSMĖS
<ul style="list-style-type: none"> - Metodika gali duoti pridėtinės vertės, leisdama dalyviams dalyvauti "bendražygių vertinime", kuris galėtų juos įgalinti, palyginus su kitomis metodikomis.	<ul style="list-style-type: none"> - Diskusiją gali tapti pernelyg individuali ir sunkiai suvaldoma, todėl reikalauja patyrusio moderatoriaus.